

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI)

Teksto rašymo užduotys

2011 m. mokyklinis brandos egzaminas
(pagrindinė sesija)

2011 m. birželio 1 d.

Trukmė – 3 val. (180 min.)

NURODYMAI

- Jums pateiktos **samprotavimo rašinio, teksto interpretacijos ir literatūrinio rašinio užduotys**. Pasirinkite **vieną iš jų** ir parašykite darbą.
- Pasitikrinkite, ar nėra aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
- Savo darbą (juodraščių ir švarraščių) rašykite jums išdalytuose lapuose. Pirmiausia užrašykite savo vardą ir pavardę, savivaldybę, mokyklą ir klasę (grupę). Užrašykite pasirinkto rašinio temą arba interpretuojamo teksto autorių ir kūrinio pavadinimą. Pavyzdžiui:

..... *eilėraščio* ..... *interpretacija*
(autorius vardas ir pavardė) (pavadinimas)

..... *romano / apysakos / apsakymo / dramos* ..... *ištraukos interpretacija*
(autorius vardas ir pavardė) (pavadinimas)

- Jeigu pirmiausia rašote juodraštyje, pasilikite pakankamai laiko darbui perrašyti į švarraščių. **Juodraštis nebus tikrinamas**, tačiau jį irgi privalote atiduoti egzamino vykdytojui kartu su švarraščiu.
- Švarraštyje rašykite mėlynai rašančiu rašikliu aiškiai ir įskaitomai. Koregavimo priemonėmis naudotis negalima.
- Turite parašyti 350–400 žodžių tekstą. Vertinant bus atsižvelgiama ir į darbo apimtį.
- Švarraštyje suskaičiuokite žodžius. Paraštėje **nurodykite 350 žodžių ribą**.
- Rašykite tik jums skirtose vietose, nerašykite vertintojų įrašams skirtose vietose.
- Prieš atiduodami darbą, dar kartą atidžiai patikrinkite, ar švarraštyje nepalikote klaidų. Galite naudotis žodynais.

Linkime sėkmės!

I. SAMPROTAVIMO RAŠINIO UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš dviejų temų ir parašykite 350–400 žodžių samprotavimo rašinį.

Siūlomos temos:

- Kodėl žmonės ilgisi praėjusio laiko?
- Ar verta susitaikyti su savo silpnumu?

Rašydami remkitės kultūrine patirtimi (pavyzdžiui, grožinės literatūros ar kitais meno kūriniais, mokslo, religijos žiniomis, tradicijomis ir t. t.) ir socialine patirtimi.

II. TEKSTO INTERPRETACIJOS UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš pateiktų tekstų ir parašykite 350–400 žodžių teksto interpretaciją.

1 TEKSTAS

Vincas Mykolaitis-Putinas

ALTORIŲ ŠEŠĖLY
VII. BANDYMŲ DIENOS
 (ištrauka)

Tuo tarpu priešais juos pasirodė atvažiavusieji: pats klebonas, kunigas Trikauskas, mokytojas ir panelė Liucė, lydimi šeiminių ir visų kitų. Klierikui Vasariui smagu buvo pasirodyti su tokiu rimtu barzdotu studentu.

Su Liuce jis pasisveikino paskutinis. Ji smarkiai paspaudė jam ranką ir, žybtelėjęs akimis, nusijuokė:

– Tamsta taip greitai pabėgai iš mūsų tuomet per atlaidus. Aš nė nepastebėjau. Būčiau neleidus, neleidus...

– Man tą dieną iš viso nesisekė, – atsakė jai klierikas Vasaris. – Tamstai ranką nudeginau. Gal ir dabar dar skauda.

– Štai, žiūrėk! – atkišo jam savo ranką. – Atspėsi, kurioj vietoj?

– Nebėr jokios žymės, – pažiūrėjo klierikas, bet rankos nedrįso paimti. Vis dėlto matė, kad rankutė buvo graži.

Čia senoji Petrylienė paprašė panelę turinti kažką pasitarti dėl valgių, ir Vasaris paliko vienas. Jisai buvo patenkintas savimi. Susitikimas ir pasisveikinimas išėjo sklandžiai, natūraliai.

Kunigas Trikauskas tuo metu jau spėjo su Petrylos pusseserėmis apibėgti sodą ir prikristi skaniausių kriaušių, o klebonas, mokytojas ir studentas ginčijosi dėl vaisvynio produkcijos Lietuvoje. Ūkininkai kalbėjo apie derlių ir ateinančią sėją, o klierikas Petryla kažką trūsė klėty apie savo dėžę.

Vasaris niekieno nepastebėtas įspruko į sodą pasigėrėti šituo paskutiniu vakaru ir šilto saulėlydžio tyla. Jį visą buvo pagavusi liūdna atsisveikinimo nuotaika. Atostogos pralėkė kaip trumpas sapnas, ir ryt vakare jisai jau vaikščios apytamsiais, dulkėmis trenkiančiais koridoriais, klūpos ankštoj koplyčioj, matys švento Aloyzo ir švento Stanislovo Kostkos išlenktus paveikslus ir girdės monotonišką dvasios tėvo balsą. Jis, užsirėmęs ant tvorelės, žiūrėjo į besileidžiančią saulę ir pynė atsisveikinimo svajones.

Staiga kažin kieno rankos iš užpakalio užspaudė jam akis taip netikėtai, kad jis net krūptelėjo.

– A!.. Kas?.. Prašau spėt!.. – suskambėjo ties pat ausia linksmas, guvus moteriškas balsas, nuo kurio Vasario širdis nustojo plakusi.

– Panelė Liucija...

– Ne!.. Ne taip!.. Neleisiu!..

Jis dabar jautė ne tik jos pirštus ir delnus, bet ir alkūnes, ir krūtinę, ir ją visą, prie jo prisiglaudusią ir alsuojančią visai prie jo veido. Pirmasis malonus jausmas jam greitai pasikeitė gėda ir nemalonumu dėl užspaustų akių, trukdomo kvėpavimo ir visos šitos juokingos pozos. Ir jisai nekantriai, beveik maldaujančiu balsu vos tegalėjo ištarti:

– Kaip ne! Aš žinau, kad panelė Liucė... Prašau leisti...

Ji vienu momentu atšoko nuo jo porą žingsnių atgal ir išsišiepusi, pamėgdžiodama jo balsą, praverkšlino:

– Prašau leist!.. Viešpatie, kokia nekaltybė!.. Neprisilytėjimas!.. Fi!.. – Ir apsisukusi kraipydamasi ir išdykaudama nuliukošėjo į trobą.

Klierikas Vasaris taip ir pasiliko bestovįs, suplotas gėdos ir suniekintas dešimt kartų daugiau negu anuomet, per atlaidus. Šitokios aplinkybės tai jis nebuvo numatęs, ruošdamasis į antrąjį susitikimą su Liuce. Jo susikrimtimas buvo tuo didesnis, kad jis čia nieku nesijautė kaltas. Ką gi jis turėjo daryti, jeigu jam ne tik akis, bet ir nosį pradėjo spausti, ir jis ėmė nebetekti krūtinėje kvapo. Ir ko ji įsižeidė? Ne, čia turbūt koks nors nesusipratimas. Bet įvairūs spėliojimai dėl Liucės pabėgimo priežasties jo nė kiek nenuramino. Jam vis labiau aiškėjo nusimanymas, kad tas „prašau leist“ tikrai buvo nevyriškas, mizernas ir juokingas.

Jis nuėjo į kitą sodo galą, žiūrinėjo medžius, ieškojo nukritusių obuolių, bet Liucės niekinantis „fi“ jam vis tebeskambėjo ausyse. Jis neišdrįso nė pamanyti, kaip dabar jis ją susitiks ir ką jai sakys.

V. Mykolaitis-Putinas, Raštai, 4 t. – V., *Vaga*, 1992

2 TEKSTAS

Henrikas Radauskas

AUDRA

Liūdnų miškų rūstus kirtėjas,
Į juodą girią šoka vėjas,
Ir krenta lapai ir lašai,
O tu eilėraščių rašai.

Ir skamba šakos tartum stygos,
Ir maišos miško senos knygos,
Per dangų liejasi dažai,
Ir tu eilėraščių rašai,

Kad jūroj skęsta baltos burės,
Kad plyšta debesų kepurės, –
Bet tau to vėjo per mažai,
Ir tu eilėraščių rašai:

Nuo tavo kirčių siunta vėjas,
Ir tau dangus vulkanais liejas,
Ir dega girios ir laukai,
Kuriems tu žūti įsakai.

H. Radauskas, Eilėraščiai – V., *Baltos lankos*, 1992

3 TEKSTAS

Saulius Šaltenis

RIEŠUTŲ DUONA

RATU IR VISADOS APLINK

Kai Elytė Šatienė persikraustė gyventi į senelio kambarį, Antanas Šatas, mano tikras tėvas, paskelbė motinai ekonominę blokadą, ir tada Elytė Šatienė pirmąkart gyvenime pradėjo dirbti ne vien šeimai, bet ir visuomenei naudingą darbą – kooperatyvo rūsy ėmė pardavinėti kreidą, kalkes, langų stiklus bei kitas ūkiškas ir statybines medžiagas.

Dabar mes gyvenom kiekvienas sau, taip sakant, viengungiškai, mus jungė bendras skardinis stogas ir bendri virtuvės puodai. Aš, kaip išaiškėjo, kainavau savo tėvui, įskaitant maitinimą, trisdešimt rublių per mėnesį, iš viso – tris šimtus šešiasdešimt rublių grynais per metus. Ko daugiau norėt iš Antano Šato, kuris, išgyvenęs visus gyvenimo sukrėtimus, išsaugojo neblėstantį savo jaunystės idealizmą ir romantiką. Mūsų viengungiško gyvenimo pradžioje, kai užsiliepsnodavo ginčai ir plykstedavo šventa šeimyninė

nesantaikos ugnis, aš buvau tampomas už kojų ir rankų į visas puses, ir tada aš sakydavau Elytei ir Antanui Šatams:

– Patys... patys, mano mieli... Aš dar, ačiū Dievui, esu nepilnametis...

Ir kas dieną virdavau sau ir jiems pietus, daugiausia makaronus ar pienišką makaronų sriubą, o kartais, kai įsitikindavau, jog gyvenimas vis dėlto yra gražus ir saulėtas, iškepdavau kažką panašaus į pyragus ar meduolius ir įbeddavau į kepinį nudrožtą pagaliuką lyg laivo stiebą su popierinėm burėm, kur būdavo parašytas mano paties sugalvotas kulinarinis pavadinimas, pavyzdžiui: MEDAUS PYRAGAS ANDALŪZIJOS KALVOS, SKIRTAS BOLESLOVO ŠATO ATMINIMUI, o sugrįžusios iš klinikų mano motinos laukia sausainiai su vyšnių uogiene – IR BLOGI LAIKAI TAPS GERI, KAI VĖL TAVE PAMATYSIU.

Elytė Šatienė sugrįžta iš klinikų visa skersai ir išilgai peršviesta ir apšviesta, paverkia man, kaip tikram sūnui, ant peties – aš jai populiariai išaiškinu, kad bet koks auglys yra tas pat kaip sugedęs dantis, išmuši laiku ir vaikai laimingas. Žodžiu, padžiovinu ašaras, apsiramina abudu, Elytė eina į savo rūšį, šildosi rankas prieš elektrinę plytelę. Ir staiga nedrąsiai įslenka jos mylimo vaiko tėvas ir taip pat kiša rankas pasišildyt prie plytelės lyg prie šeimos židinio ir bando, kaip visados, užmegzt gražius ir nepabaigiamus pokalbius moralinėm temom.

– Tai ką pirksi, Antanai, kalkių, o gal stiklo? – klausia rentgenais peršviesta Elytė.

– Stiklo, – liūdnai sako tėvas ir atitraukia rankas nuo plytelės, sumoka pinigų, pasikiša po pažastim stiklo gabalą ir nueina tik iki kooperatyvo kampo. Ten stovi mindžiodamas atsirišusius apatinių kelnų raištelius, lyg sveikindamasis su kažkuo kilsteli skrybėlę ir apsidairęs trenkia stiklą į pamatą.

Sugrįžta atgal Šatas Antanas į rūšį, Elytė Šatienė pakelia galvą ir vėl, lyg jie būtų vienas nuo kito už šimto kilometrų ir kalbėtųsi tarp miestiniu telefonu, sako:

– Ką dar pirksi, Antanai... vėl stiklo?

– Stiklo... iškrito, ir sudaužiau netyčia, – atsidūsta mano tėvas ir velkasi namo su nauju stiklo gabalu, apsuka ratą miestelio gatvėm, vėl sugrįžta prie kooperatyvo ir apsiašarojęs, verksmingu veidu paleidžia stiklą iš rankų.

– Man ne stiklo, – Antanas Šatas lyg ištikimas šuo žiūri į savo žmoną, – man tavo meilės, Elyte, reikia...

– Nėra, nėra, Antanai... Iš kurgi dabar jos paimsi? – švelniai šypsosi Elytė Šatienė.

– Ak, Elyte, aš jau – skleroziniai griuvėsiai... aš gi viską pamiršau, – Antanas Šatas nusikelia skrybėlę, riebaluotą nuo prisigėrusio prakaito, ir jos bryliais šluostosi akis, – aš vėl įsimylėjęs lyg jaunystėj, prieš dvidešimt metų...

Elytė Šatienė pataiso susivijusį mano tėvo kaklaraištį ir marškinius, kuriuos panešiojęs Šatas dabar visados išverčia ir toliau nešioja.

Mano tėvas laiko Elytės šiltus nuo elektrinės plytelės pirštus, o ji ramiai šypsosi jam:

– Tai kur tu, Antanai, tiek metų buvai?.. Kur tavo akys?.. Kur tavo širdis buvo?.. Ėjai kažkur, ėjai, ir vis, sakytumei, ratu, ir visados aplink...

S. Šaltenis. Riešutų duona – K., *Šviesa*, 2003

III. LITERATŪRINIO RAŠINIO UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš siūlomų temų ir parašykite 350–400 žodžių literatūrinį rašinį. Rašydami remkitės ne mažiau kaip dviejų autorių kūryba, bent vienas jų turi būti iš šių autorių:

- Vincas Krėvė
- Antanas Škėma
- Judita Vaičiūnaitė

Siūlomos temos:

- **Meilė lietuvių literatūroje**
- **Apsisprendimo problema lietuvių literatūroje**
- **Miestas lietuvių literatūroje**